



Bollspel i idrottsundervisningen

En kvalitativ undersökning om hur idrottslärare
förhåller sig till bollspel i idrottsundervisningen

Erik Wedfelt

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Självständigt arbete grundnivå 31:2020

Idrott och hälsa 120HP: 2018–2020

Handledare: Jesper Karlsson

Examinator: Bengt Larsson

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka hur idrottslärare i skolans senare del åk7-9 förhåller sig till bollspel i skolundervisning samt om deras smak för bollspel påverkar valet av aktivitet. Utifrån detta syfte har följande frågeställningar grundats.

- Hur påverkar lärarnas erfarenheter och smak för bollspel undervisningen?
- Anser idrottslärarna att bollspel har en berättigad plats i idrottsundervisningen för grundskolans senare år?
- Vad anser lärarna att eleverna ska lära sig i bollspelsundervisningen?

Metod

Materialet samlades in genom kvalitativa intervjuer med fem behöriga lärare i årskurserna 7 – 9, tre kvinnor samt två män. Deltagarna valdes ut genom ett handplockat urval samt ett snöbollsurval. Studien har inspirerats av Pierre Bourdieus teori om habitus och smak. De svar som framkom granskades och analyserades i relation till valda teorier.

Resultat

Det som framkom var att lärarnas bakgrund och smak för olika bollspel har liten påverkan på valet av aktivitet. Lärarna anser att bollspel har en berättigad plats i skolundervisningen och är mestadels positivt inställda till bollspel som undervisningsmetod. Lärarna var överens om att det tränar flera olika förmågor men deras främsta motivering var att det skapar rörelseglädje och en grundmotorik hos eleverna samtidigt som det utvecklar deras samarbetsförmåga i olika sociala sammanhang.

Slutsats

Lärarna har överlag en positiv syn på bollspel som undervisningsmetod trots sina olika bakgrunder och smak för bollspel. Bollspel är ett bra alternativ för att utveckla olika förmågor som kondition, koordination, rörlighet, motorik samt samarbete med mera. Eleverna gynnas av anpassade spelvarianter där deras förkunskaper och smaker för olika spel har tagits i beaktning. Lärarnas bakgrund och smak för olika bollspel har ingen eller liten påverkan på val av aktivitet.

Innehållsförteckning

1 Inledning	4
2 Bakgrund	5
2.1 Skolidrotten ur ett historiskt perspektiv	5
2.2 Begreppet bollspel	6
2.3 Tidigare forskning	8
2.4 Teoretisk utgångspunkt	10
2.4.1 Habitus och smak	10
3 Syfte och frågeställningar	10
3.1.1 Syfte	12
3.1.2 Frågeställningar	12
4 Metod	13
4.1 Val av metod	13
4.2 Urval	13
4.3 Genomförande	14
4.4 Bearbetning	14
4.5 Forskningsetiska principer	15
4.6 Reliabilitet och validitet	15
4.6.1 Reliabilitet	15
4.6.2 Validitet	16
5 Resultat	17
5.1 Idrottslärares erfarenhet och bakgrund	17
5.2 Bakgrunden spelar lite roll för val av aktivitet	18
5.3 Bollspel som en slags allmänbildning	20
5.4 Bollspel som ett redskap för att utveckla förmågor	23
6 Diskussion	25
6.1 Metoddiskussion	27
6.2 Förslag på vidare forskning	28
7 Litteraturförteckning	28
7.1 Elektroniska källor	30
8 Bilagor	31
Bilaga 1. Kontaktbrev	31
Bilaga 2. Intervjuguide till lärare	32
Bilaga 3. Litteratursökning	33

1 Inledning

I dagens skolidrottssammanhang är bollspel ett omdebatterat ämne som väcker starka känslor. Där vissa menar att det är väldigt mycket bollspel i skolundervisningen och väldigt lite hälsa. Det finns således delade meningar kring bollekars och bollspels legitimitet inom ämnet idrott och hälsa. När elever ska rangordna vilka moment de tycker är roligast i idrottsundervisningen så framkommer just bollspel som den mest omtyckta aktiviteten (Redelius, 2004, s.53). Tittar man på den studie som Skolinspektionen gjorde 2010 vid 300 oanmälda besök på olika idrottslektioner kom dom fram till att det främst var bollspel och bollekar som förekom under lektionerna. I cirka tre fjärdedelar av de lektioner som granskades fanns bollspel och bollekar med på ett eller annat sätt. Det beskrivs även i studien att hälsoperspektivet som tydligt framkommer i läroplanen inte var en väsentlig del i idrottsundervisningen vid de lektionerna som besöktes (Skolinspektionen, 2010). Håkan Larsson förklarar i sin artikel *Idrott igår, idag, imorgon* att skolidrott inte är det samma som föreningssidrott. Larsson menar att eleverna inte är nollställda när de kommer till idrottslektionerna, de bär på erfarenheter som i stor utsträckning påverkar på deras fortsatta lärande, ofta influerade från föreningsidrotten (Larsson, 2016). Detta resonemang skall man kunna hävda gäller även för idrottslärare. Detta skulle kunna förklara varför bollspel är det mest förekommande inslaget på idrottslektionerna trots att det inte nämns i kursplanen (Skolverket, 2010) till skillnad ifrån till exempel; Sammansatta rörelser i kombination med gymnastikredskap och andra redskap, olika lekar, spel och idrotter, inomhus och utomhus, samt danser och rörelser till musik, takt och rytm i lekar samt simning i mag- och ryggläge (Skolverket, 2010, s.52). Det är intressant att en sådan omtyckt och välanvänd aktivitet som bollspel inte står med i kursplanen, denna studie ämnar dock inte undersöka kursplanen och dess komplexitet, utan snarare att undersöka lärares perspektiv och inställning till just bollspel i skolan samt om deras erfarenheter och smak påverkar undervisningsinnehållet.

2 Bakgrund

2.1 Skolidrotten ur ett historiskt perspektiv

Redan år 1807 hade begreppet gymnastik lanserats i skollagstiftningen av Per-Henrik Ling som grundande och var första föreståndare för *Gymnastiska centralinstitutet* (GCI), idag Gymnastik och idrottshögskolan (GIH). Ling valde att dela gymnastiken i fyra huvudtyper: Pedagogisk gymnastik, militärgymnastik, medikalgymanstik samt estetisk gymnastik. Detta skedde för att stärka den fysiska fostran hos unga män, skapa goda samhällsmedborgare samtidigt som den skulle förbereda Sveriges militära ställning (Annerstedt, 1991).

Detta inslag med gymnastiska kroppsövningar levde kvar när folkskolan infördes 1842. Under slutet på 1800-talet så uppstod flera folkrörelser runtom i landet, dessa bottnade i den samhällsomvandling som följde med industrialiseringen och urbaniseringen. Denna förändring bidrog till att flertal idrottsorganisationer skapades och idrotten växte ut till en stor folkrörelse där idrotten som tidigare var fåtalets hobby nu hade blivit massans behov (Lindroth, 2011, s.199).

År 1919 så introducerades ämnet *Gymnastik med lek och idrott* i folkskolorna vilket medförde en debatt i samhället om att barn gynnades av att utöva lekar samt lättare övningar för att förbättra deras välmående. Detta medförde att idrottsundervisningen blev anpassad efter ålder samt kön. Flickornas gymnastik syftade till att främja deras fysiska utveckling samt deras estetiska fostran. Det skulle hjälpa flickorna att komma bort från det mer ansträngande arbete som väntade i de teoretiska skolarbetena (Lundquist Wanneberg, 2004). Knappt tio år senare nådde ämnet en höjdpunkt i termer av tid när det tilldelades fyra lektioner i veckan. En grundläggande idé under 1950,60- och 70-talen var att erbjuda eleverna regelbunden fysisk träning så att de blev svettiga och andfådda (Engström, 2004). I Lgr 62 blev ämnesinnehållet tydligare definierat där bollspel fanns med som ett av de nio huvudmoment som skulle dominera lektionsinnehållet. Efter skolreformerna som kom 1969 samt 1980 ändrades de nationella styrdokumenterna till att bli mer fokuserade på en mer allmän utveckling av individen. Det vill säga en kursplan som betonade utvecklingen av de fysiska, psykiska samt sociala värdena av idrott istället för att bara fokusera på det fysiska. I samband med detta stärktes föreningsidrottens inflytande på skolidrotten genom att lärare influerade sina lektioner med populära idrotter som till exempel fotboll (Sandahl, 2005, s.61 - 63).

Utvecklingen av styrdokumentet medförde också att samundervisning infördes; det vill säga att pojkar och flickor hade idrott under samma förutsättningar. Denna holistiska syn på ämnet utvecklades ytterligare under skolreformen 1994 där kunskap och lärande stod i fokus. Detta medförde att skolämnet Idrott, uppgraderades till Idrott och hälsa liksom andra kunskapsämnen (Larsson, 2016, s.59). I samma veva så infördes *målstyrning* i läroplanerna vilket innebar att skolan skiftade fokus från arbetsformer och innehåll till, ett mål- och syftesbaserad undervisning där kön, etnicitet, social bakgrund, ålder, funktionsnedsättning tas i beaktning för individens utveckling.

Synen på utbildning hade gått från ett *essentialistiskt* synsätt där individens sociala beteende är medfödda biologiska, fysiologiska samt genetiska arv som präglar individen, (Larsson, 2016, s.16) till en mer *konstruktionistisk* syn där individerna konstruerar eller skapar sin egen kunskap baserat på sina tidigare erfarenheter i interaktion med omvärlden. (Larsson, 2016, s.26). Detta paradigmskifte har lett till att lärare har svårigheter med att tolka, förstå och tillämpa de nya begrepp som uppkommit i ett samhälle som är i ständig förändring.

Den nuvarande kursplanen *Lgr 11* är uppbyggd efter en struktur med tre delar där den första delen handlar om ämnets *syfte och mål*. Den andra delen synliggör det *centrala innehållet* i undervisningen och den tredje och sista delen handlar om de *kunskapskrav* som eleverna ska uppnå och betygsättas inom.

Sammanfattningsvis kan vi se att idrottsämnet har förändrats jämsides med samhällets förändring. Bollspel är en väldigt populär aktivitet och har funnits med under en lång tid i skolundervisningen. Innehållet har influerats av inslag från föreningsidrotter, där lärarnas egna erfarenheter och smaker för olika aktiviteter återspeglas i lektionsinnehållet. Detta har lett till att bollspels legitimitet som undervisningsmetod ifrågasätts eftersom den inte nämns i den nuvarande kursplanen.

2.2 Begreppet bollspel

Vad innebär egentligen begreppet bollspel? Den norska författaren och idrottsociologen Lars Tore Ronglan beskriver begreppet som en ”*Kommunikation mellan deltagare i spelet, eller helt enkelt: Bollspel är målinriktad kommunikation genom relationer mellan deltagarna*” (Ronglan, Halling & Teng, 2009, s.17) Denna kommunikation kan delas in i tre grupper som är *inter-aktiv, re-aktiv samt co-aktiv*. Den interaktiva kommunikationen visar sig genom ett

utbyte av dialoger och information i grupper. Den reaktiva kommunikationen innebär att det finns en utgångspunkt (en person eller ett tema) som man hela tiden förhåller sig till. En kommunikation mellan lärare och elev är ett exempel på reaktiv kommunikation. Ett exempel på co-aktiv kommunikation är dialogen som uppstår vid en monteringslinje där varje länk i informationskedjan blir viktig för att informationen ska gå fram (Ronglan, Halling & Teng, 2009, s.20–21).

Ronglan menar att vad som anses vara ett bollspel och något som inte anses vara ett bollspel ofta inte är så lättolkat. Det finns ett flertal idrotter som utförs utan boll, till exempel badminton eller ishockey där ”bollen” eller fjädern inte liknar den traditionella boll vi är vana vid.

Begreppet lagspel och bollspel blir ofta förknippade med varandra och beskrivs som samma betydelse. Detta på grund av att bollspel oftast innefattar ett lagspel som fotboll eller basket där spelet både är ett bollspel samt ett lagspel. Lagspel skiljer sig således från begreppet bollspel, där exempelvis golf eller bowling oftast utförs individuellt. Därför menar Ronglan att det är bättre att fokusera på vilken spelplan det är, spelets huvudidé och regler samt försöka hitta motsvarigheter till spelen och dess olika strategier.

För att underlätta definitionen av vad som klassas som bollspel kan man dela in det i fyra olika kategorier: *Målspel, träffspel, slag & löpspel samt nätspel.*

Målspel - Handlar om två grupper som delar samma spelyta där gruppen genom passningar och förflyttningar ska ta sig igenom spelplanen för att göra mål. Målspelet handlar om en komplex interaktion mellan lagen och mellan individerna inom laget. Det som krävs för ett framgångsrikt målspel är: gemensamma överenskommelser, två lag, någon typ av mål samt en gemensam spelyta (Ronglan, Halling & Teng, 2009, s.55). Exempel på målspel är fotboll, handboll samt innebandy.

Nätspel – Brukar benämnas som ”*de demokratiska spelen*” då spelytan är delad på hälften och spelarna turas om att slå vartannat slag. Spelet börjar också med en ”serve” där man serverar bollen till andra sidan. Den liggande spelytan med dess linjer kan ses som liggande mål där spelytan ska attackeras för att göra mål. Det unika med nätspel är att man aldrig kan äga bollen mer än halva tiden, det vill säga en likarättsprincip och en demokratisk turordning mellan spelarna. (Ronglan, Halling & Teng, 2009, s.55–56). Exempel på nätspel är tennis, badminton samt bordtennis.

Slag- och löpspel – Innefattar ett utelag samt ett innelag där spelfältet markeras med diverse markeringar. Innelaget ska slå ut bollen på spelfältet och sedan förflytta sig runt markeringarna innan man kan återvända till sitt eget område. Utelagets uppgift är att få stopp på löpningarna genom att ”bränna” löparen, antingen genom att kasta bollen till en brännare eller genom andra förbestämda bränningsregler. Lagen byter sedan uppgifter och roller och spelet fortgår antingen på bestämd tid eller där laget med ett antal poäng vinner. (Ronglan, Halling & Teng, 2009, s.56). Exempel på slag- och löpspel är brännboll samt baseboll.

Träffspel

Träffspel handlar om precision genom kast eller slag med diverse verktyg, där spelidén går ut på att försöka träffa eller komma så nära markeringar som hål, bon, pinnar med mera. Exakthet och automatisering av rörelser står i fokus för denna typ av spel där individerna agerar utan interaktion mellan sig. (Ronglan, Halling & Teng, 2009, s.56). Exempel på träffspel är golf samt curling.

2.3 Tidigare forskning

Londos (2010) undersökte hur idrottslärare uppfattar att deras egna erfarenheter från idrottsfältet påverkar undervisningen samt hur lärare motiverar sina val av aktiviteter. Det som framgick var att lärarna ansåg att lektionsinnehållet skulle genomsyras av någon form av fysisk aktivitet och inte färdighetsträning. Det vill säga att fokus för idrottslärarna handlade mindre om att eleverna skulle lära sig olika förmågor och mer om att de skulle vara fysiskt aktiva på lektionerna (Londos,2010, s.207).

Londos menar att bollspelets stora användning i skolundervisningen inte kan motiveras utifrån kursplanen och att denna minskning av fokus på själva lärprocessen leder till ett större fokus på kunskaper som eleverna redan besitter hämtade från föreningsidrotten (Londos,2010s.136–137). Det visade sig också att skillnaden mellan lärarnas tidigare erfarenheter från idrottsfältet och lärare som bara arbetat inom skola var stor. Betydelsen av en bred av idrottslig praktik tydliggörs när val av aktivitet ska motiveras “*de lärare som har andra idrottserfarenheter, dispositioner som utvecklats inom motionsidrott, friluftsliv och upplevelseidrott, ger en bredare bild av vad som präglar deras val av strategier*”. (s.137)

Londos studie kan liknas med Karlefors (2002) som gjorde en enkätstudie kring hur idrottslärare samarbetar i skolmiljön. Studien kom fram till att 68 procent av 154 idrottslärare var engagerade i olika idrottsföreningar på fritiden, detta menar författaren kan påverka innehållet på idrottslektionerna då lärarna tenderar att influeras av det föreningsidrottsliga innehållet. (Karlefors, 2002)

I en annan intervjustudie av Dan Wiorek från 2007 intervjuades en grupp idrottslärare som undersökte lärares upplevelse av tre olika modeller för bollspelsundervisning. Det som framgick var att lärarna föredrog att undervisa utifrån modellen med förövningar och pedagogiska regler. Idrottslärarna tyckte att bollspel skapar gemenskap, grupp känsla samt kreativitet. De menar att förövningar är ett bra tillvägagångssätt för att nå fram till de mindre erfarna eleverna. Eftersom det blir viktigt att röra bollen för att känna sig delaktig i spelet så hjälper dessa modifieringar att skapa en begriplighet, en hanterbarhet samt en meningsfullhet för dessa elever, det vill säga en känsla av sammanhang (Wiorek, 2007, s.46).

Utöver detta så menar de intervjuade att eleverna tränar sig på att ta ansvar och hjälpa de mindre bollspelvana genom passningar eller förflyttningar. Här bör tilläggas att det är upp till läraren att förmedla denna kunskap till de mer erfarna bollspelarna, det vill säga att ge eleverna större ansvar, så tränas både deras ledarförmåga samt samarbetsförmåga där fokus inte ligger på prestationen utan på att skapa ett intresse för bollspel. En utmaning kanske ligger i att få de mer vana bollspelarna att finna förståelse för detta sätt att tänka i skolans bollspelsundervisning och att få dem att förstå värdet och lärandet i att ta ett ansvar för sitt lag och utveckla sina kamrater. De viktigaste lärandevärden som förs fram av lärarna är sammanfattningsvis att skapa rörelseglädje och ett intresse kring boll samt att använda bollspel för utveckling av sin samarbetsförmåga (Wiorek, 2007, s.38).

Vid den flygande tillsyn skolinspektionen gjorde 2010 där 300 lektioner blev observerade visade det sig att bollspel och bollekar var det dominerande innehållet. Detta uppfattades som tämligen skrämmande då alla delar av kursplanen inte uppnåddes (Skolinspektionen, 2010). Men hur kommer det sig då att bollspel är så pass populärt bland idrottslärare? Kan det vara så att lärare har en smak för olika bollspel?

2.4 Teoretisk utgångspunkt

Den teoretiska utgångspunkten för arbetet har inspirerats av Pierre Bourdieus (1930–2002) teoretiska ramverk. Bourdieu analyserade hur människors sociala beteenden formas efter dess omgivning. Bourdieu utvecklade de tre begreppen – *Habitus, kapital och fält*. Denna kunskapsteori handlar om hur människan utvecklar sitt subjektiva praktiska sinne utifrån dess sociala sammanhang. Bourdieu beskriver det mänskliga beteendet som – *den mänskliga praktiken* där individers möjlighet & förutsättningar påverkas och styrs av deras bakgrund, sociala omgivning samt tidigare erfarenheter. (Engström, 2013, s.42–43).

2.4.1 Habitus och smak

Habitus innebär att varje människas tidigare och samlade erfarenheter påverkar våra handlingar, förmågor och föreställningar. Bourdieu menar att ens habitus ska ses som vanor och dispositioner som har inpräglats i sinnet. Detta påverkar hur vi tänker, handlar, uppfattar och värderar vår omvärld (Engström, 2013, s.42–43). Att agera på ett specifikt sätt blir således fullt naturligt för oss men kan samtidigt vara helt oförståeligt för andra som inte har samma erfarenheter och bakgrund själva, det vill säga ett annat habitus. Eftersom habitus bygger på samlade sociala erfarenheter i samspel med våra omgivningar så innebär det flera saker. För det första så blir ens barndom en viktig tid då individen är som mest formbar och mottaglig för intryck. För det andra innebär det också att människor kommer ha likartade livserfarenheter, livsmiljöer samt gemensamma praktiker beroende på vilka omgivningar dom interagerar i. Den tredje delen innebär att ens habitus är svår men inte omöjlig att förändra. Om individen distanserar sig från den sociala omgivningen en längre period kan ens habitus förändras (Engström, 2013, s.44).

Detta medför att vissa personer kommer ha olika preferenser eller smaker som är baserade på deras habitus. Det är ofta inte heller en fråga om fritt val utan människors valmöjligheter styrs och begränsas av den kulturella och sociala miljö man har vuxit upp i. Preferenserna eller ”smaken” för olika praktiker inom kroppsövningsområdet kan således ses som kulturella uttryck. Vissa kan välja aktiviteter som till exempel bollspel om det har varit en viktig del i deras liv och format dom som individer. Lika självklart kan valet av aktivitet vara för andra som ser stora värden i de mer estetiska utföranden som dans eller gymnastik eftersom de har utvecklat en smak för det. Forskaren och idrottspedagen Lars-Magnus Engström beskriver i sin bok *Smak för motion* flera praktiker som han kallar för – *Praktikens logiker* som innefattar

Prestation, träning samt upplevelse. Engström som är inspirerad av Bourdieus habitusteori menar att samma aktivitet kan ha olika värden för olika individer beroende på vilken logik man utgår ifrån. Till exempel kan en fotbollsmatch ha helt olika värden beroende på kontexten den utspelar sig i som bland annat en lekfull motionsform med kompisarna vilket kan stärka en individs kamratskap och känsla av gemenskap. Men i ett tävlingssammanhang kan det handla om att vinna och att prestera.

Eftersom många individer har en bakgrund av bollspel och bollekar så är det möjligt att detta återspeglar sig på lektionsinnehållet. Det här skulle kunna förklara varför bollspel är så förekommande då bollspel förekommer i dom flesta sociala bakgrunderna till skillnad från till exempel skidor.

Utifrån min tolkning av habitus begreppet kan detta användas för att skapa en förståelse för hur lärare med olika habitus och smak för olika aktiviteter kan ha skilda uppfattningar om vad som är meningsfullt och lärorikt.

3 Syfte och frågeställningar

3.1.1 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur idrottslärare förhåller sig till bollspel i skolans senare del (åk7-9) samt hur deras smak påverkar valet av idrottsaktivitet.

Utifrån detta syfte har följande frågeställningar formulerats.

3.1.2 Frågeställningar

- Hur påverkar lärarnas erfarenheter och smak för bollspel undervisningen?
- Anser idrottslärarna att bollspel har en berättigad plats i idrottsundervisningen för grundskolans senare år?
- Vad anser lärarna att eleverna ska lära sig i bollspelsundervisningen?

4 Metod

Studien är formad utifrån en kvalitativ forskningsdesign. Detta innebär en vetenskaplig metod där intervjuer har använts för insamling, tolkning av data och löpande text. Metoden syftar till att skapa en djupare förståelse för idéer och attityder som påverkar människors handlingar, formuleringar samt beslutsfattande (Hassmen & Hassmen, 2008, s.252). Fem idrottslärare intervjuades via telefon eller via det digitala multimediala verktyget - zoom cloud meetings. De tre intervjuerna som skedde med zoom spelades också in medan de två telefonintervjuerna inte spelades utan skrevs ner under intervjuens gång, detta kan således ha påverkat validiteten hos studien en aning. Anledningen till detta tillvägagångssätt är på grund av den rådande Corona pandemin vilket försvårar fysiska möten med respondenterna.

4.1 Val av metod

Den typ av intervju som valdes var en semistrukturerad intervju. Semistrukturerad intervju har en struktur med färdiga frågor och ämnen som ska tas upp samtidigt som det möjliggör utrymme för intervjudeltagaren att fundera, formulera sig och formulera sina svar mer detaljerat och utförligt. Den som intervjuar har därför möjligheten att utveckla intervjun och ställa följdfrågor vilket ger möjligheter till en mer grundlig intervju (Denscombe, 2014). För att få en mer transparent intervju med möjlighet till förkovrande svar från den intervjuade valdes därför en semistrukturerad intervju.

4.2 Urval

Jag har i mitt urval intervjuat fem idrottslärare ifrån fyra olika skolor från tre olika kommuner. Lärarna undervisar i skolans senare del årskurs 7 – 9 då jag anser att skillnaderna mellan eleverna kan bli för stora om jag skulle undersökt från förskoleklass till årskurs 9.

I undersökningen har jag gjort ett handplockat urval kombinerat med ett snöbollsurval. Handplockat urval innebär att undersökningsdeltagarna handplockats eftersom de anses kunna generera adekvat information utifrån studien syfte (Hassmen & Hassmen, 2008, s.110). En faktor för detta specifika val är att få en spridning mellan deltagarna där deras erfarenheter och upplevelser skiljer sig från varandra. Efter de första intervjuerna så gav undersökningsdeltagarna förslag på andra individer som skulle kunna vara lämpliga för studien, detta kan liknas med ett snöbollsurval eller nomineringsurval som det också kallas (Hassmen & Hassmen, 2008, s.109). För att försöka få en ärlig bild av hur idrottslärare

förhåller sig till bollspel samt om deras bakgrund och smak för bollspel påverkar undervisningen, så valdes idrottslärare med bakgrund inom bollsport samt idrottslärare utan bakgrund av bollsport ut.

4.3 Genomförande

I detta arbete används en kvalitativ respondentundersökning i form av videosamtal med det multimediala verktyget zoom cloud meetings samt telefonintervju. Totalt fem intervjuer genomfördes med fem olika idrottslärare som blev kontaktade via e-mail. Därefter planerades ett möte och intervjutillfället som varade i cirka 25–30 minuter genomfördes på utsatt tid. Vid inledningen av intervjuerna blev deltagarna informerade om studiens syfte samt att den kommer att spelas in för att säkerställa att materialet redovisas korrekt.

4.4 Databearbetning

Resultatanalysen genomfördes utifrån Hassmén & Hassmén's (2008) modell som de kallar teoriledd tematisk analys. Tematisk analys innebär att data analyseras och struktureras utifrån teman som har utgångspunkt i ett teoretiskt ramverk (Hassmén & Hassmén, 2008, s.349). Temana som valdes ut var Pierre Bourdieus teori om *Habitus* samt smak. Testdeltagarna delades upp i två kategorier; De med bollspelsbakgrund det vill säga de med bollspelshabitus samt de utan något bollspelshabitus. Transkriberingarna lästes sedan noggrant igenom för att få en god känsla för helheten och en bra överblick av materialet. Därefter identifierades de mest väsentliga delarna ur intervjuerna och sorterades i olika kategorier för respektive frågeställning. Sedan så analyserades kategorierna i förhållande till de valda teman för studien och sammanfattades med hjälp av citat från intervjuerna. Slutligen så jämförde jag resultatet av de bägge testgrupperna och försökte relatera slutsatserna till de teoretiska ramverken.

4.5 Forskningsetiska principer

Samtliga lärare fick information via e-mail och vid intervjutillfället hur intervjun skulle gå till. Intervjuerna skedde på förbestämd tid där respondenterna blev informerade om undersökningens syfte, frågeställning och tillvägagångssätt för datainsamling. Intervjupersonerna fick ta del av de fyra kraven från Vetenskapsrådet som innefattar informations-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekravet. (www.vr.se)

Informationskravet har uppfyllts genom att deltagarna har fått information om studiens syfte och hur studien kommer att presenteras.

Samtyckeskravet uppfylldes genom att deltagarna informerades att medverka i studien är helt frivillig och kan avbrytas när som helst.

Konfidentialitetskravet uppfylldes genom att informera deltagarna att inga efternamn, ort eller skolor kommer att kunna identifieras i studien. Deltagarna gav sitt godkännande att använda förnamn i studien där varje utskrift av transkriberingen förvaras konfidentiellt i författarens ägo så att inga obehöriga kan ta del av dem.

Nyttjandekravet uppfylldes genom att jag upplyste deltagarna om den data som jag samlar in endast kommer att användas för forskningsändamålet med studien. (Hassmen & Hassmen, 2008, s.390–391).

4.6 Reliabilitet och validitet

4.6.1 Reliabilitet

Reliabilitet handlar i stor utsträckning om upprepbarhet. Om två observationer sker efter varandra ska resultatet vara detsamma (Hassmen & Hassmen, 2008, s.122). Dock så skiljer sig reliabiliteten i kvalitativ kontra kvantitativ forskning. Många kvalitativt orienterade forskare undviker detta begrepp eftersom det anses vara fast förankrat i en kvantitativ forskningstradition. Forskare kan dock genomföra så kallade *stabilitetsundersökningar* vilket innebär att undersökningen genomförs igen enligt exakt samma forskningsprocedur. Om sedan likartade resultat uppnås, så är det möjligt att tala om hög reliabilitet (Hassmen & Hassmen, 2008, s.136). För att öka reliabiliteten av studien genomfördes en testintervju för att

säkerställa att inspelningsverktyget fungerade korrekt samt att tidsplanen följdes. Intervjuerna genomfördes under samma förutsättningar med en intervjuguide med förvalda frågor. Tre av fem intervjuer skedde med det digitala verktyget zoom cloud meetings, dessa intervjuer spelades också in för att sedan transkriberas. De två sista intervjuerna skedde per telefon då det passade bättre för de intervjuade, dessa intervjuer spelades inte in utan skrevs ner så utförligt som möjligt.

4.6.2 Validitet

Validitet handlar om giltigheten i en observation, det vill säga om studien verkligen lyckas fånga de begrepp eller fenomen som är av intresse för studien (Hassmen & Hassmen, 2008, s.136). Intervjuerna genomfördes digitalt eller per telefon där materialet för de digitala intervjuerna spelades in och transkriberades senare till skrift för att ge en så trovärdig och pålitlig data som möjligt. Telefonintervjuerna skedde på förfrågan av respondenterna. Dessa intervjuer spelades inte in utan skrevs ner så utförligt som möjligt med samma intervjuguide med förvalda frågor som grund. Detta kan således ha påverkat validiteten samt reliabiliteten av studien i liten grad (Hassmen & Hassmen, 2008, s.155).

5 Resultat

Inledningsvis presenteras idrottslärarnas erfarenheter och bakgrunder. Sedan redovisas resultatet av de genomförda intervjuerna. Resultaten kommer inte redovisas i sin helhet utan på sådant sätt att respondenternas svar på olika frågor ställs mot varandra.

5.1 Idrottslärarnas erfarenhet och bakgrund

Totalt intervjuades fem behöriga lärare, tre kvinnor och två män. Tre av de fem intervjuade lärarna hade erfarenhet av bollspel som aktiva. Deras idrottsliga bakgrund varierade allt från motionsnivå till elitsatsning. De två övriga hade sin bakgrund inom friidrott och redskapsgymnastik. Åldern på informanterna var mellan 38 och 66 med en total erfarenhet över 120 år som lärare i Idrott och hälsa.

Tabell 1 - Intervjudeltagare

NAMN	ÅR SOM IDROTTLÄRARE	BAKGRUND AV BOLLSPEL
KRISTIAN	20	JA, MOTION, TRÄNARE
PATRIK	21	JA, MOTION/ELIT
EVA	38	JA, MOTION/TÄVLING
NINA	30	NEJ
SANDRA	14	NEJ

5.2 Bakgrunden spelar lite roll för val av aktivitet.

På frågan om hur deras egna erfarenheter och smak av bollspel påverkar skolundervisningen så var samtliga lärare överens om det påverkar valet minimalt. När det kom till elevernas preferenser så var samtliga fem lärare överens om att fotboll var den mest omtyckta aktiviteten. Något förvånade så svarade tre av fem lärare att det samtidigt var den minst populära aktiviteten hos eleverna, detta trodde dom berodde på de stora nivåskillnader som kan uppstå i en klass.

Kristian säger:

Mina egna erfarenheter har nog påverkat mig ganska lite. Jag har gått mer på vad jag vill att undervisningen ska vara, trygg, lustfylld miljö för alla elever. När jag tänker lite som på Idrottslärares uppdrag att det ska passa alla elever försöker jag göra det på lite andra sätt.

Patrik som överlag är lite mer negativt inställd till bollspel trots en gedigen bakgrund inom bollspel säger:

Jag vet inte, kör inte mycket bollspel nu, mer lek och bollspel. Jag tycker inte bollspel är superbra för en hel klass sådär. Så kör jag bollspel så kör jag bollspel plus nåt alternativ liksom, för att dela upp, det är oftast så stor skillnad tycker jag i bollspel i alla fall många bollspel så att dom som är bra på det tycker bara det är kul att äga, då tycker dom som inte är bra på det att det är värdelöst liksom. Så att då försöker jag dela upp det och sen så blir det blir lite mer nivå anpassat.

Patrik förklarar att denna problematik kan ha att göra med elevernas egna erfarenheter och vilka idrotter som är populära i området: *Fotboll till exempel som säkert 50 procent av eleverna spelar är svårt, beror på vilken skola du jobbar på. Beror på klubbarna runtomkring och vad eleverna fostras in i.*

Eva menar att hennes bakgrund inte påverkar valet av aktivitet speciellt mycket: *Nja, vet inte, lagt upp det så att vi ska göra så många bollspel vi kan, jag har följt de flesta bollspel som går att genomföra, försöker ha lika mycket tid till alla.*

Lärarna utan bakgrund av bollspel har överlag en positiv inställning till bollspel & bollekar. Det som är intressant i detta fall är att bägge lärarna valde att fördjupa sig ytterligare inom just bollspel trots att de inte hade någon erfarenhet eller var speciellt förtjusta i det. **Sandra** förklarar på följande sätt.

I högstadiet tyckte jag absolut inte om bollspel det tyckte jag var fruktansvärt. Men sen på gymnasiet så valde jag till och med faktiskt en bollspelskurs för att jag ville ha mer idrott och så, jag gillade ju idrott. Så då valde jag bollspel självmant faktiskt. Jag tror att det berodde jättemycket på den läraren som jag hade då.

Sandra fortsätter med att beskriva hur hennes egna erfarenheter har hjälpt henne att förstå och relatera till de elever som känner sig obekväma vid vissa moment.

Jag tror jag har med mig den känslan att jag inte var bekväm i situationer ofta i bollspel. Jag har en förståelse för dom som inte är bekväma med det, utan försöker välja andra sätt att jobba med bollar, alltså kanske inte regelrätt färdiga spel, utan man gör någon variant på fotboll eller där det inte blir exakt såsom det egentligen spelas utan då blir nivåskillnaden så himla stor mellan dom som är vana och dom som inte är vana.

Nina som redan hade arbetserfarenhet av läraryrket när hon genomförde sin utbildning säger:

Mina erfarenheter ska inte begränsa eleverna. Man ska vara bred, man försöker vara allsidig för att det ska gagna eleverna. När jag gick på GIH, la jag ner mest tid på bollspel och hade då jobbat som idrottslärare i 5 år, jag kände att jag behövde fylla på med mer kunskap.

Här framgår det trots lärarnas olika bakgrunder och erfarenheter av bollspel att det inte påverkar undervisningen speciellt mycket. Samtliga lärare har en gedigen erfarenhet av yrket som idrottslärare och deras syn på bollspel kan därför ha förändrats under tidens gång. De lärare som har sin bakgrund inom bollsporter var överens om eleverna ska ges möjligheter att prova många olika idrotter och deras egna eller elevernas preferenser ska inte styra valet av aktivitet. Dock så framgår det att när olika valmöjligheter presenterades för eleverna så kunde de mer populära spelen som till exempel fotboll finnas med som en valmöjlighet. Detta kan bidra till att ett intresse skapas som sedan eleven kan utveckla på fritiden eller på annat sätt. Förhoppningsvis så leder detta till ett långvarigt intresse för fysisk aktivitet (Wiorek,2007, s.36)

De lärare som inte har sin idrottsliga bakgrund inom bollspel har något förvånande en positiv syn på bollspel. Bägge förklarar att de valde att fördjupa sig inom momentet bollspel för att de har ett intresse för idrott och ville skapa en bredare kunskap inom ämnet idrott och hälsa. Sandra som avskydde bollspel under högstadiet menar att hon inte kände sig bekväm med upplägget under lektionerna. Detta kan givetvis ha att göra med de olika nivåskillnader som lätt kan uppstå samt att hon agerade efter andra logiker än hennes klasskamrater. Detta kan således kopplas till Engström (2013) ”praktikens logiker”. Hon menar också att hennes

erfarenheter av bollspel i skolmiljö gör att hon har en förståelse för de elever som inte känner sig bekväma och har ett liknande idrottshabitus som hon själv.

5.3 Bollspel en slags allmänbildning

När lärarna fick frågan om bollspel har en berättigad plats i idrottsundervisningen så var majoriteten av lärarna positivt inställda till bollspel. Dock så framgår det att det ofta finns två ”sidor” i en skolklass där eleverna antingen är väldigt positivt inställda till bollspel eller väldigt negativt inställda. Detta kan ha att göra med de stora nivåskillnader som infinner sig i en klass på grund av tidigare erfarenhet eller brist på erfarenhet menar lärarna. De lärare med bakgrund inom bollspel uttryckte att det uppenbarligen finns mycket fördelar med bollspel samtidigt som nackdelarna inte går att helt ignorera. **Kristian** beskriver sin syn på bollspel som metod på följande sätt:

Man kan väl säga att pendeln har svängt lite genom åren, jag tycker ju egentligen någon slags medelväg, alltså att använda boll som verktyg, ett redskap i idrottsundervisningen är självklart, att lära sig om både dom vanliga och kanske ovanliga sporter där man använder en boll är självklart. Man kan lägga upp det så det passar olika elevtyper både dom som gillar och håller på med bollspel i någon form på fritiden.

Eva som också är positivt inställd till bollspel menar att det bidrar till en sorts grundkunskap som man sedan kan bygga vidare på: *Bra att dom får lära sig från grunden, lär dom både grund och regler, avancerar sen det efter gruppens nivå, jag byggde ofta på svårighet efter nivå. Alla rör sig så mycket, man tänker inte på att man rör sig så mycket som man gör.*

Patrik som har en gedigen bakgrund inom både ishockey och fotboll är dock inte lika positivt inställd till bollspel som metod.

Jag försöker nivåanpassa, dom blir ju så inaktiva om man kör en match. Om man kör en vanlig match med en fotboll så blir det ju ett gäng som aldrig rör bollen hur man än pratar med dom om vikten av att vara en god medspelare och sådär. Det är alltid några som gaddar ihop sig o står helt still i mitten och inte gör någonting så dom får inte ut något av det liksom.

Kristian lyfter också problematiken med de olika lägren i klasserna men menar samtidigt att det går att jobba sig runt de problemen.

Man har ju en ganska stor andel elever som säger ” jag gillar inte fotboll” eller jag gillar inte innebandy eller jag är bollrädd o där tror jag... helt övertygad om att dom kan absolut få ett utbyte av dom lektionerna. Dom kan få rörelse, dom kan få koordinationsträning, dom kan utveckla sin förmåga under de spelen men det kanske inte är samma målsättning man har som i föreningslivet, att dom ska bli duktiga utövare av sporten och kunna delta i tävlingssammanhang. Men jag tycker att det finns ett syfte i att, ja någon slags allmänbildning, du ska lära dig lite hur man spelar innebandy hur man spelar basket för att om dom på fritiden vill titta på idrotten eller i någon form kanske korpsammanhang eller med kompisar, arbetslivet bara vara med att spela i framtiden. Så ska dom veta, jag håller en klubba såhär, jag dribblar en baskboll såhär, fotbollen fungerar på det här sättet.

Han förklarar vidare att bollspel används ofta som en ”vid sidan övning” där eleverna ges en valmöjlighet till en typ av bollspel genom en valbar övning och menar att så använder dom sig ganska mycket av bollspel. **Kristian** lyfter också importansen av att bollspel som metod finns kvar i skolidrottssammanhang.

Men säger man istället då - Vi ska inte hålla på med bollspel överhuvudtaget på idrottslektionerna, då kan jag tycka, det är ju jättesynd, dels så tappar man ju viktig allmänbildande och man säger att eleverna ska kunna leka, delta i lekar-spel och idrotter ja då har man ju skjutit ut sig från världens mest populära idrottsaktiviteter som i mångt och mycket är olika bollspel.

Lärarna utan bakgrund av bollspel är också mestadels positivt inställda till bollspel som undervisningsmetod. **Sandra** beskriver sin syn på bollspel på följande sätt.

Jag tycker det är jätteviktigt att man klarar att delta i all olika lekar & spel. Bollspel har ju sin plats också, där får man ju träna jättemycket på att vara en bra lagkompis. Det är mycket det som också är trubblat med bollspel att det blir väldigt mycket känslor, man förlorar eller man vinner men att man då kan hantera det, för det är ofta kanske som man känner att tävlingsnerven kommer igång ordentligt och då fortsätter det ute i omklädningsrummet och på rasten och det behöver man jobba jättemycket med. Man använder ju bollspel för att komma åt andra saker, man tränar ju kondition man tränar ju samarbete och lagtillhörighet, taktik allt möjligt. Man måste kunna vinna och förlora på ett bra sätt och det är kanske en av de viktigaste delarna med bollspel att kunna hantera det.

Nina som har sin bakgrund inom friidrott och redskapsgymnastik menar att man får försöka anpassa undervisningen efter klassens behov: *Det gäller att jobba på att alla tar hänsyn till varandras olikheter. När dom sitter still hela dagarna, så behöver dom rörelse och då är bollspel en bra metod.*

Det som framgår är att samtliga lärare oavsett tidigare bakgrund anser att bollspel har en berättigad plats i skolundervisningen. Det som också framgår av studien är att fotboll är den överlägset mest populära idrotten hos eleverna. Detta kan bero på att fotbollen är så pass utbredd runtomkring i landet och har en så stark position i föreningsidrotten. Londos (2010) förklarar i sin avhandling att lärarna tar med sig mycket kunskap från föreningsidrotten in till skolidrotten. Detta kan kopplas till Bourdieus habitusteori där lärarens egna dispositioner och preferenser präglar undervisningen. Detta menar Londos bidrar till ett överflöd av bollspel som inte går att motivera utifrån kursplanen. Detta i sin tur skapar ett mer tävlingsinriktat klimat där skolans mål hamnar i skymundan (Londos, 2010, s.136–137). Samtliga deltagare i studien är väl medvetna om denna bollspelsdebatt och har valt att använda sig av en så kallad nivåanpassad undervisning eller uppdelad undervisning för att ta hänsyn till elevernas förkunskaper och deras agerande utifrån de olika logikerna. Engström menar är att dessa är viktiga för att förstå människors delaktighet eller avståndstagande för olika kroppsövningar (Engström, 2013, s.49). Patrik som är mer kritiskt inställd till bollspel som metod förklarade att det är svårt att få med alla i klassen på grund av de nivåskillnader som finns i en klass, detta menar han bidrar till att en del elever blir helt inaktiva. Ronglan (2009) menar att det viktigaste för att kunna lära sig bollspel är att man får lov att delta i spelet. Denna problematik kan således undvikas genom nivågrupperingar och diverse modifieringar av spelet som vi kan läsa om i Gunnar Tengs teori ”De didaktiska nycklarna” där undervisningen anpassas genom förändring av regler, förändring av miljön eller förändring genom upplysning, påverkan eller utbildning (Ronglan, Halling & Teng, 2009, s.62).

5.4 Bollspel som ett redskap för att utveckla förmågor

När deltagarna fick frågan vad eleverna ska lära sig genom och kring bollspel var samtliga deltagare överens om att bollspel kan användas för att utveckla flera olika fysiska förmågor som: Koordination, kondition, rörlighet, samarbete, spelförståelse med mera.

Patrik menar att dessa förmågor kan utvecklas genom bollspel men att det samtidigt kan uppnås med andra aktiviteter.

Man tränar samma förmåga med lek. Man ska få med sig en positiv syn på idrott och rörelse, ska inte skola superduktiga bollspelare. Viktigare att ge dom motoriken och leken och glädjen med idrotten. Har man motoriken kan man kliva in i vilket bollspel som helst.

Kristian säger att han tycker det finns betydligt fler fördelar än nackdelar med bollspel och att det kan användas som ett verktyg för att uppnå andra förmågor.

Det går ju att använda bollspelsmomentet för att träna en massa andra saker, du kan använda det för att träna taktkänsla, att studsa bollen i takt till musik. Då kan man säga ja det är en form av bollspel men det är ju inte det som är syftet

Kristian menar också att bollspel kan användas som ett redskap för att lösa de problem som kan uppstå under en idrottslektion.

Att dom lär sig samarbete av att spela bollspel det kommer ju inte automatiskt utan dom kan ju precis lika gärna lära sig utfrysning o mobbning. Men man kan ju ha det som ett redskap att prata om samarbete och prata om respekt och det tycker jag det fungerar jättebra som.

Nina och Sandra som inte har sin idrottsliga bakgrund inom bollspel & bollsporter är också överens om att bollspel har många positiva egenskaper. Dom lyfter begrepp som lagsamarbete, taktik, spelförståelse, bollkontroll och förmågor som kondition, snabbhet, rörlighet, koordination. **Sandra** beskriver det på följande sätt: *Tränar jättemycket bra saker, bollkontroll, det här med lagmedlemmar, motståndare, springer mycket, du får känna hur de känns med intervaller, finns jättemånga fördelar.*

Nina förklarar att hon brukar dela in klassen i mindre grupper där bollspel finns med som ett alternativ samt att man får försöka ta hänsyn till elevernas förkunskaper och anpassa undervisningen därefter. Hon belyser problematiken som kan uppstå på en idrottslektion och hur hon hanterar det på följande sätt.

I bollspel och bollekar finns det dom som är bollrädda o dom måste ges möjlighet att delta. Därför kan man göra om ett bollspel så det inte blir med alla regler, utan med skolregler, anpassat efter gruppen för att ta hänsyn till elevernas förkunskaper.

Även här var lärarna till stor del överens om att bollspel och bollekar utvecklar flera fysiska förmågor som kondition, koordination, rörlighet samt samarbete och spelförståelse. Dom menar också att boll som verktyg kan användas med syftet att uppnå andra förmågor som till exempel taktkänsla till musik. Gunnar Teng (2009) menar att en viktig pedagogisk utgångspunkt för idrottslärare är att fokusera på själva lärprocessen och inte själva resultatet. Han menar vidare att bollspel kan främja elevernas rörelseutveckling och grovmotoriska utveckling som rumsuppfattning och öga - handkoordination. Han menar dessutom att bollspel utvecklar elevernas samarbetsförmåga genom att de hittar olika strategier för att lyckas i ett bollspel (Ronglan, Halling & Teng, 2009, s.49). Just samarbetsförmåga är ett av de begrepp som lyfts av samtliga lärare. Wiroek (2007) för fram i sin studie att det viktigaste lärandevärdet som förs fram av lärarna är sätt att skapa rörelseglädje och ett intresse kring boll samt att använda bollspel för utveckling av sin samarbetsförmåga (Wiroek,2007, s.38). När lärandevärdet i bollspelsundervisningen diskuteras är det kvaliteter som att utveckla samarbete i gruppen som lyfts fram.

Alla fem lärare använder sig mer av modifierade spel och lekar med fokus på en hög delaktighet hos eleverna istället för att fokusera på det färdiga spelet. I kursplanen Lgr11 kan vi bland annat läsa att undervisningen ska *”ge eleverna möjlighet att utveckla sin samarbetsförmåga och respekt för andra samt skapa förutsättningar för alla elever att under sin skoltid kontinuerligt delta i skolans fysiska aktiviteter”* (Lgr11, 2011, s.51). Detta är något som lärarna verkar ha tagit i beaktning i sin skolundervisning. En av lärarna menar också att bollspel kan ses som en sorts allmänbildning för att skapa en grundförståelse för sociala koder, regler och diverse taktiker oavsett om man själv aktivt deltar eller från ett åskådarperspektiv. Denna allmänbildning eller ”formning” av individer kan ses som ett försök att lära ut ett idrottshabitus som grundar sig i lärarnas smak för bollspel. Engström (2013) menar att individens handlingar utformas i mötet mellan habitus och de utbud som finns för tillfället, speciellt under barndomen där individen är som mest formbar och mottaglig för intryck (Engström, 2013, s.44–45).

6 Diskussion

Studiens syfte var att undersöka hur idrottslärare förhåller sig till bollspel i skolans senare del (årskurs 7–9) samt hur deras smak påverkar valet av idrottsaktivitet.

De olika frågeställningarna var (1) Hur lärarnas erfarenheter och smak för bollspel påverkar undervisningen? (2) Anser idrottslärarna att bollspel har en berättigad plats i idrottsundervisningen för grundskolans senare år? (3) Vad anser lärarna att eleverna ska lära sig genom och kring bollspel?

Det som framgick av studien var att lärarnas egna erfarenheter och smak för olika bollspel inte återspeglar sig på undervisningen. I tidigare studier av bland annat (Larsson, 2016) har vi sett att lärare influeras av sina föreningsidrottsliga smaker, men det verkar inte som att smaken har så stor påverkan på lektionsinnehållet. Här kan det vara viktigt för lärare att vara medvetna om att eleverna också har utvecklat en smak för olika aktiviteter, detta kan bidra till att lärarnas val influeras av elevernas preferenser. Eftersom eleverna ofta agerar utifrån olika logiker med helt olika förkunskaper kan detta skapa en problematik för idrottslärare, det vill säga att skapa en inkluderande, utmanande inlärningsmiljö för samtliga deltagare.

De lärare som hade sin idrottsliga bakgrund inom bollspel och bollekar menar att de försöker göra undervisningen anpassningsbar för alla elever oavsett deras smak för olika idrotter. Dom menar att fokus bör ligga på att skapa en hög aktivitetsnivå hos eleverna och där kan bollspel finnas med som en valbar övning, detta kan liknas till ett öppet ledarskap där eleverna själva till viss del kan påverka undervisningen. Det här kan leda till att de mer avancerade eleverna hjälper och instruerar de mindre erfarna eleverna via så kallad *peer-teaching*. Denna undervisningsstil innebär att eleverna instruerar och lär sig av varandra dessutom så utmanar det elevernas observationsförmåga och visats sig effektivt utveckla elevers kognitiva och sociala förmågor. (Byra, 2006, s.453).

Lärarna som inte hade sin idrottsliga bakgrund inom bollspel menar att deras egna erfarenheter inte ska begränsa eleverna. Bägge de intervjuade valde att fördjupa sig inom bollspel under sin utbildning för att bredda sina kunskaper. Det som framgår av resultatet är att en av lärarna med negativa erfarenheter av bollspel menar att hon kan relatera till och förstå de elever som inte känner sig bekväma under bollspelsaktiviteter. Detta bidrar till att undervisningens innehåll varieras och anpassas för att skapa motivation och delaktighet vilket

kan liknas till Engströms (2013) logiker där de som deltar, delar ofta samma smak och habitus och kan således agera fritt och instinktivt i en trygg miljö utan krav på prestation.

I relation till hur idrottslärare ser på aktiviteten bollspel framgår det att samtliga intervjuade idrottslärare anser att bollspel har en berättigad plats i idrottsundervisningen. Samtliga lärare använder sig av bollekar och bollspel i sin undervisning, samt lyfter vikten av att kunna anpassa innehållet efter elevernas förkunskaper. Lärarna beskriver att det finns stora nivåskillnader mellan eleverna som till stor del beror på att många elever är aktiva inom olika föreningsidrotter. Engström (2013) menar att detta bidrar till en splittrad syn på ämnet idrott och hälsa hos eleverna, där de elever som redan är aktiva inom föreningsidrotter gynnas (Engström, 2013, s.22). Detta kan medföra att vissa elever blir helt inaktiva eller omotiverade på lektionerna. Därför menar lärarna att det kan vara gynnsamt att bryta ner spelen till övningar eller modifiera spelen med olika tillvägagångssätt för att skapa en inkluderande inlärningsmiljö. Detta kan te sig genom så kallad stegvis inläring eller genom de didaktiska nycklarna (Ronglan, Halling & Teng, 2009, s.62). Lärarna menar att själva syftet med bollspel inte bör ligga på att bli en ”duktig” spelare utan snarare att skapa en positiv syn på idrott och rörelse.

Samtliga lärare anser att bollspel kan användas för att utveckla flera olika fysiska förmågor som: Koordination, kondition, rörlighet, motorik, rumsuppfattning samt spelförståelse och samarbete. Teng (2009) menar att bollspel utvecklar gemenskap, samarbetsförmåga samt förståelse och respekt för andra. Han förklarar vidare importansen av ett social och tryggt klimat där alla är behövda, blir sedda, förstår och kan delta på sina egna villkor (Ronglan, Halling & Teng, 2009, s.52 - 53). Författaren menar att en viktig pedagogisk utgångspunkt för idrottslärare är att fokusera på själva lärprocessen och inte själva resultatet. För att underlätta inläringen menar Teng att läraren behöver vara flexibel för att kunna anpassa lär förutsättningarna hos individerna genom förändringar som skapar en mer inkluderande inlärningsmiljö.

En av lärarna menade att det finns en sorts allmänbildning i att lära sig bollspel. För att få en grundförståelse för spelregler, sociala koder samt olika strategier som kan appliceras till olika samband senare i livet. En av lärarna ansåg att det fanns andra aktiviteter som var minst lika bra för att utveckla olika förmågor som bollspel. Han menar att det är viktigare att dom

utvecklar sin motorik och hittar glädjen med idrott. ”Har man motoriken kan man kliva in i vilket bollspel som helst”. Wiroek (2007) beskriver i sin studie att just rörelseglädjen och möjligheten för att skapa ett intresse kring boll och fysisk aktivitet skapar en gemenskap och en utmärkt metod att utveckla samarbete. (Wiroek,2007, s.38).

6.1 Metoddiskussion

Jag valde att göra en kvalitativ intervjustudie före en kvantitativ studie eftersom jag ville undersöka idrottslärares förhållningssätt till bollspel och bollekar samt om deras egen idrottsliga bakgrund påverkade valet av aktivitet. Jag började med att kontakta flera olika skolor i grundskolans senare del årskurs 7 – 9. Detta skedde genom telefonsamtal samt genom e-mail. Därefter skickades en förfrågan om deltagande i en intervjustudie ut till lärarna (se bilaga: 1) via e-mail. Intervjuerna bokades in och genomfördes på avtalad tid genom en förskriften och genomtänkt intervjuguide (se bilaga:2). Intervjuerna genomfördes där jag började med att förklara syfte och frågeställning med studien samt informerade deltagarna om att jag följer lagen om etikprovning, vilket innefattar: Den övergripande planen för forskningen, syftet med forskningen, de metoder som kommer användas, de följder och risker som forskningen kan medföra, vem som är huvudforskningsman, att deltagandet är frivilligt och att deltagarna har rätt att avbryta sin medverkan när som helst (Hassmen & Hassmen, 2008, s.391).

Tre av intervjuerna skedde med det digitala verktyget zoom cloud meetings, dessa intervjuer spelades också in för att få ett så tillförlitligt resultat som möjligt. De två sista intervjuerna skedde per telefon efter förfrågan från respondenterna. Dessa intervjuer spelades inte in utan skrevs ner så utförligt som möjligt. Detta kan således ha påverkat validiteten hos studien något (Hassmen & Hassmen, 2008, s.252 - 253). Anledningen till att intervjuerna skedde digitalt samt via telefon är på grund av den pågående Corona pandemin. Intervjuerna transkriberades sedan med noggrannhet där det mest väsentliga för studiens syfte plockades ut. Därefter började jag analysera och strukturera data till olika kategorier. Sedan så analyserades kategorierna i förhållande till de valda teman för studien och sammanfattades med hjälp av citat från intervjuerna. Slutligen så jämförde jag resultatet av de bägge testgrupperna och försökte relatera slutsatserna till de teoretiska ramverken.

6.2 Förslag på vidare forskning

I denna studie har jag valt att fördjupa mig inom bollspel som undervisningsunderhåll i grundskolans senare år, årskurs 7–9. Med tanke på ovanstående resultat skulle det vara intressant att undersöka fenomenet utifrån ett genusperspektiv eller i olika sociokulturella delar av landet för att se hur lärarnas smak för bollspel skiljer sig. Ett annat intressant ämne att fördjupa sig i, är hur lärare grundar sin bedömning och betygsättning i momentet bollspel? Detta är således en relativt komplex frågeställning med flera olika faktorer som kan påverka resultatet och bör därför ske under andra omständigheter för att få ett mer tillförlitligt resultat. Därför så kan det vara fördelaktigt att ha en större population genom ett så kallat randomiserat urval och därefter utföra slumpmässiga stickprov för att undvika bias, det vill säga ett systematiskt fel i resultaten (Ejlertsson, 2016, s.29).

7 Litteraturförteckning

- Annerstedt, C. (1991). *Idrottslärarna och idrottsämnet: utveckling, mål, kompetens: ett didaktiskt perspektiv*. Göteborg: Göteborgs Universitet.
- Byra, M. (2006) *Teaching styles and inclusive pedagogies*. I: Kirk, Macdonald & Ó Sullivan. *The handbook of Physical Education*. London: Sage.
- Denscombe, M. (2016). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. (3.rev. och uppdaterade uppl). Lund: Studentlitteratur AB.
- Ejlertsson, G. (2016), *Statistik för hälsovetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Engström, L.M. (2013), *Smak för motion*. Stockholm: Liber AB.
- Engström, L.M. (2004), *Skola-Idrott-Hälsa. Studier av ämnet idrott och hälsa samt av barns och ungdomars fysiska aktivitet, fysiska kapacitet och hälsotillstånd*. (Rapport 1). Stockholm: Idrottshögskolan.
- Hassmén. N & Hassmén. P, (2008), *Idrottsvetenskapliga forskningsmetoder*. Stockholm: Sisu idrottsböcker.
- Karlefors, I. (2002). *Att samverka eller-? om idrottslärare och idrottsämnet i den svenska grundskolan*. Diss. Umeå: Umeå Universitet.
- Larsson, H. (2016), *Idrott och hälsa – Igår, idag, imorgon*. Stockholm: Liber AB
- Lindroth, J. (2011), *Idrott under 5000 år*. Stockholm: Sisu Idrottsböcker.
- Londos, M. (2010), *Spelet på fältet*. Malmö: Holmbergs.
- Lundquist-Wanneberg. P. (2004). *Kroppens medborgarfostran*. Gymnastik- och idrottshögskolan, Institutionen för idrotts- och hälsovetenskap, (Stockholms universitet). Idrottshistoriska forskningsgruppen.
- Sandahl, B. (2005) *Ett ämne för alla. ”Normer och praktik i grundskolans idrottsundervisning 1962–2002”*. Falun: Carlssons bokförlag.
- Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*, Västerås: Edita.
- Ronglan, L.T., Halling, A., & Teng.G. (2009), *Ballspill over grenser*. Oslo: Akilles.

- Redelius, K. (2004), Bäst och pest! Ämnet idrott och hälsa bland elever i grundskolans senare år. (IH. Larsson & K.Redelius red). *Mellan nytta och nöje. Bilder av ämnet idrott och hälsa*. Stockholm: Idrottshögskolan i Stockholm (GIH).
- Teng, G. (2007). Spelet, aktören och regissören. I Larsson & Meckbach (red): *Idrottsdidaktiska utmaningar*. Stockholm: Liber.
- Wiorek, D. (2007). *Idrottslärares erfarenhet av undervisning i bollspel samt elevers delaktighet i bollspel – En jämförelse av tre undervisningsmodeller i bollspel*. (Examensarbete, Gymnastik och idrottshögskolan, Stockholm)

7.1 Elektroniska källor

Forskningsstrategier - <https://forskningsstrategier.wordpress.com/>

Skolverket - <https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet>

Skolinspektionen - <https://www.skolinspektionen.se/sv/Beslut-och-rapporter/Publikationer/Granskningsrapport/Flygande-inspektion/Mycket-idrott-och-lite-halsa/>

Vetenskapsrådet - <https://www.vr.se/>

8 Bilagor

Bilaga 1. Kontaktbrev



Till dig som arbetar som lärare i ämnet Idrott & hälsa – Information och förfrågan om deltagande i en intervjustudie

Hej, jag heter Erik Wedfelt och går på Gymnastik och Idrottshögskolan och läser till idrottslärare. I utbildningen ingår att skriva en c-uppsats vilket är anledningen till att denna intervjustudie kommer att göras. Jag skulle vara väldigt tacksam om ni ville avvara lite tid för att hjälpa mig med detta.

Syftet med denna studie är att undersöka idrottslärares smak för bollspel. Samt hur smaken påverkar idrottsundervisningen.

Urvalet kommer ske genom ett strategiskt urval där lärare med bollspelsbakgrund samt lärare med ingen eller liten bollspelsbakgrund kommer intervjuas.

Du tillfrågas härmed att delta i en studie som ämnar att undersöka detta ämne.

Intervjuerna beräknas ta ca 25–30 min och kommer ske via telefon eller via zoom-länk. Materialet från intervjuerna kommer att hanteras och behandlas konfidentiellt och det kommer förvaras så att ingen obehörig kommer kunna ta del av undersökningen. Inga enskilda personer eller skolor kommer att kunna identifieras i examensarbetet. Deltagandet är helt frivilligt och kan avbrytas när som helst. Har du några frågor så hör gärna av dig.

Stockholm 2020-04-29

Studerande:

Erik Wedfelt

07xx-xxxxxx

erik.wedfelt@student.gih.se

Handledare:

Jesper Karlsson

jesper.karlsson@gih.se

Bilaga 2. Intervjuguide till lärare

Namn

Ålder

Hur länge har du arbetat som lärare?

Din egen erfarenhet av bollspel utanför skolan (frågeställning 1)

Dina egna minnen och erfarenheter av bollspel som student (1)

Hur har detta påverkat dina egna val av aktiviteter inom bollspel?
(Frågeställning 1)

Din syn på bollspel som undervisningsmetod? (1)

För & nackdelar med bollspel? (1)

Vilka förmågor lär sig eleverna av bollspel? (Frågeställning 2)

Hur tycker du att eleverna uppskattar bollspel som undervisningsmetod? (2)

Finns det bollspel som är mer populära hos eleverna? (2)

Finns det bollspel som inte är populära hos eleverna? (2)

Hur förhåller du dig till detta? (2)

Är det några bollspel som du själv föredrar i undervisningssyfte och varför? (3)

Är det några bollspel du undviker och i så fall varför? (Frågeställning 3)

Har din syn på bollspel som metod förändrats sen du började arbeta som lärare?
(3)

Varför/varför inte? (3)

Bilaga 3. Litteratursökning

Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte var att ta reda på hur lärare i ämnet idrott och hälsa förhåller sig till momentet bollspel under idrottslektionerna samt hur deras erfarenheter påverkar val av aktivitet.

Vilka sökord har du använt?

Ämnesord och synonymer svenska	Ämnesord och synonymer engelska
Bollspel, bollekar, idrott, undervisning, Habitus, praktikens logiker	Education, ball games, habitus, physical education

Var och hur har du sökt?

Databaser och andra källor	Sökkombination
Google	Bollspel, ballspill, ball games, habitus, teaching styles, bollspel+studie, Habitus, Praktikens logiker
Google scholar	Bollspel, bollekar
GIH biblioteket	Bollspel+studier Uppsatsguiden Uppsatsmallen

Kommentar

Svårt att hitta bra information, mycket texter att gallra ut.